

Genel Kurul

Dağıtım
GENELA/RES/53/144
8 Mart 1999Elli üçüncü oturum
Gündem maddesi 110 (b)

GENEL KURUL KARARI

[Üçüncü Komite raporu üzerine (A/53/625/Add.2)]

53/144. Evrensel Olarak Tanınan İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Geliştirilmesi ve Korunmasında Bireylerin, Grupların ve Toplumsal Kuruluşların Hakları ve Sorumlulukları Üzerine Bildirge*Genel Kurul,*

Dünyanın bütün ülkelerinde yaşayan tüm insanlar için insan hakları ve temel özgürlüklerin geliştirilmesi ve korunmasına yönelik Birleşmiş Milletler Şartı'nın amaç ve ilkelerinin gözetiminin arz ettiği önemi *teyit ederek,*

İnsan Hakları Komisyonu'nun, evrensel olarak tanınan insan hakları ve temel özgürlüklerin geliştirilmesi ve korunmasında bireylerin, grupların ve toplumsal kuruluşların hakları ve sorumlulukları üzerine bildirge taslağı metnini onayladığı 3 Nisan 1998¹ tarihli ve 1998/7 sayılı Komisyon kararını *göz önüne alarak,*

Ekonomik ve Sosyal Konsey'in, bildirge taslağının Genel Kurul tarafından kabul edilmesini tavsiye ettiği 30 Temmuz 1998 tarihli ve 1998/33 sayılı Konsey kararını ayrıca *göz önüne alarak,*

Bildirge taslağının, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi² 'nin ellinci yıldönümü bağlamında kabul edilmesinin önemini *bilincinde olarak,*

1. Mevcut kararın ekinde bulunan Evrensel Olarak Tanınan İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Geliştirilmesi ve Korunmasında Bireylerin, Grupların ve Toplumsal Kuruluşların Hakları ve Sorumlulukları Üzerine Bildirge'yi *kabul eder;*

2. Birleşmiş Milletler sistemi dahilindeki Hükümetler, kurum ve kuruluşlar ile hükümetler arası kuruluşlar ve sivil toplum kuruluşlarını, Bildirge'yi yayma ve buna ilişkin evrensel saygı ve anlayışı geliştirme çabalarını yoğunlaştırmaya *davet eder,* ve Genel Sekreter'den, Bildirge metninin *İnsan Hakları: Uluslararası Belgeler Derlemesi*'nin son baskısına dahil edilmesini talep eder.

¹ Bkz. Ekonomik ve Sosyal Konsey Resmi Kayıtları, 1998, Ek 3 (E/1998/23), II. Bölüm, Kısım A.

² Karar 217 A (III).

EK

Evrensel Olarak Tanınan İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Geliştirilmesi ve Korunmasında Bireylerin, Grupların ve Toplumsal Kuruluşların Hakları ve Sorumlulukları Üzerine Bildirge

Genel Kurul,

Dünyanın bütün ülkelerinde yaşayan tüm insanlar için insan hakları ve temel özgürlüklerin geliştirilmesi ve korunmasına yönelik Birleşmiş Milletler Şartı'nın amaç ve ilkelerinin gözetiminin arz ettiği önemi *teyit ederek,*

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi³'nin ve İnsan Hakları Uluslararası Sözleşmeleri'nin insan hakları ve temel özgürlüklere evrensel düzeyde saygı gösterilmesinin ve riayet edilmesinin desteklenmesine ilişkin uluslararası çabaların temel unsurları olarak önemini ve bölgesel düzeydekilerle birlikte Birleşmiş Milletler sistemi dahilinde kabul edilen diğer insan hakları belgelerinin önemini ayrıca *teyit ederek,*

Tüm uluslararası toplum üyelerinin, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasi ya da diğer görüşler, ulusal ya da sosyal köken, mülkiyet, doğum ya diğer statüler gibi unsurlara dayalı ayrımcılık da dahil olmak üzere ayırım gözetilmeksizin herkesin insan haklarına ve temel özgürlüklerine saygıyı destekleme ve teşvik etmeye ilişkin resmi yükümlülüklerini müstereken ve ayrı ayrı yerine getirmeleri gerektiğini *vurgulayarak* ve bu yükümlülüğü Şart kapsamında yerine getirebilmek amacıyla uluslararası işbirliği sağlamanın hususi önemini bir kez daha *teyit ederek,*

Aparthayddan, her türlü ırk ayrımcılığından, sömürgecilikten, yabancı egemenliği ya da işgalinden, ulusal egemenliğe, birliğe ya da toprak bütünlüğüne saldırı ya da tehditlerden, ve ulusların kendi kaderlerini tayin etme haklarını ve her bir ulusun varlıkları ve doğal kaynakları üzerinde hakimiyet kurma hakkını tanımayı reddetmekten kaynaklananlar örnek oluşturmak üzere kitlesel, aleni ya da sistematik ihlallerle ilgili olarak, ulusların ve bireylerin insan haklarının ve temel özgürlüklerinin ihlalinin etkili şekilde ortadan kaldırılması amacıyla uluslararası işbirliğinin önemli rolünü ve bireylerin, grupların ve kuruluşların değerli çalışmalarını *onaylayarak,*

Uluslararası barış ve güvenlik ile insan hakları ve temel özgürlüklerden yararlanılması arasındaki ilişkiyi *kabul ederek* ve uluslararası barış ve güvenliğin mevcut olmayışının riayetsizliği haklı çıkarmadığı hususuna önem vererek,

³ Karar 2200 A(XXI), ek.

Bütün insan hakları ve temel özgürlüklerin evrensel, bölünmez, birbirine bağlı ve birbiriyle ilişkili olduğunu ve her bir hakkın ve özgürlüğün uygulanmasına hanel getirmeksizin, hakkaniyete uygun ve eşitlikçi şekilde geliştirilmeleri ve uygulanmaları gerektiğini *yineleyerek*,

İnsan hakları ve temel özgürlükleri geliştirme ve koruma hususunda esas sorumluluğun ve görevin Devlet'e ait olduğunu *vurgulayarak*,

Kişilerin, grupların ve kuruluşların insan hakları ve temel özgürlüklerine saygıyı teşvik etme ve ulusal ve uluslararası düzeylerde insan hakları ve temel özgürlükler bilgisini geliştirme haklarını ve sorumluluklarını *kabul ederek*,

Aşağıda kaydedilenleri *bildirir*:

1. Madde

Herkes, bireysel olarak ve diğerleriyle birlikte, ulusal ve uluslararası düzeyde insan hakları ve temel özgürlüklerin korunması ve gerçekleştirilmesini destekleme ve bunun için gayret gösterme hakkına sahiptir.

2. Madde

1. Her Devlet, *diğer hususlar meyanında*, sosyal, ekonomik, siyasi ve diğer alanlarda bütün koşulları yaratmak için gerekli adımları ve yetki alanlarındaki kişilerin, bireysel olarak ve diğerleriyle birlikte, tüm bu hak ve özgürlüklerden pratikte yararlanmalarını sağlamak için gereken yasal teminatları kabul ederek insan hakları ve temel özgürlükleri koruma, geliştirme ve uygulamaya ilişkin esas sorumluluğa ve göreve sahiptir.

2. Her Devlet, mevcut Bildirge'de atıfta bulunulan hakların ve özgürlüklerin etkili şekilde güvence altına alınması amacıyla gerekli olabilecek yasal, idari ve diğer adımları kabul edecektir.

3. Madde

Birleşmiş Milletler Şartı'na ve Devlet'in insan hakları ve temel özgürlükler alanındaki diğer uluslararası yükümlülüklerine uygun iç hukuk, insan hakları ve temel özgürlüklerin uygulanması ve bunlardan yararlanılması ve mevcut Bildirge'de sözkonusu hakların ve özgürlüklerin geliştirilmesi, korunması ve etkili şekilde gerçekleştirilmesi için atıfta bulunulan bütün faaliyetlerin yürütülmesi gereken hukuki çerçeveyi oluşturmaktadır.

4. Madde

Mevcut Bildirge'deki hiçbir unsur, Birleşmiş Milletler Şartı'nın amaç ve ilkelerini ihlal ettiği ya da bunlarla çeliştiği veya İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, İnsan Hakları Uluslararası Sözleşmeleri ve bu alanda uygulanabilir diğer uluslararası belge ve taahhüt hükümlerini kısıtladığı ya da bu hükümleri ihlal ettiği şeklinde yorumlanamaz.

5. Madde

İnsan hakları ve temel özgürlükleri geliştirmek ve korumak amaçlarıyla herkes, bireysel olarak ve diğerleriyle birlikte, ulusal ve uluslararası düzeylerde:

- (a) Barışçıl şekilde toplanma ya da bir araya gelme;
- (b) Sivil toplum örgütleri, kuruluşları ya da grupları oluşturma, bunlara katılma ya da bunlarda yer alma;
- (c) Sivil toplum örgütleri ya da hükümetler arası örgütlerle haberleşme

hakkına sahiptir.

6. Madde

Herkes, bireysel olarak ve diğerleriyle birlikte:

(a) İnsan hakları ve temel özgürlüklerin yasamaya ilişkin, adli ya da idari ulusal sistemlerde ne şekilde yürürlüğe konulduğuna ilişkin bilgi elde etmek de dahil olmak üzere bu haklar ve özgürlükler hususundaki bilgilere sahip olma, bu bilgileri talep etme, elde etme, kabul etme ve muhafaza etme;

(b) İnsan haklarında ve diğer uygulanabilir uluslararası belgelerde öngörüldüğü gibi, insan hakları ve temel özgürlüklere ilişkin görüş, bilgi ve malumatları özgürce yayımlama, açıklama ya da diğerlerine yayma;

(c) Sözkonusu yollar ve diğer uygun yollar aracılığıyla kamunun dikkatini bu konulara çekmek için hukuken veya fiilen insan hakları ve temel özgürlüklerin gözetilmesi hususunda çalışmalar yapma, tartışma, fikirler oluşturma ve muhafaza etme

hakkına sahiptir.

7. Madde

Herkes, bireysel olarak ve diğerleriyle birlikte, insan haklarına ilişkin yeni fikirler ve ilkeler geliştirme, bunları tartışma ve kabul edilebilirliklerini savunma haklarına sahiptir.

8. Madde

1. Herkes, bireysel olarak ve diğerleriyle birlikte, ayırım gözetilmeksizin, ülkesinin yönetiminde ve kamu işlerinin yürütülmesinde yer alma imkanına etkin şekilde erişim hakkına sahiptir.

2. Bu, diğer hususlar meyanında, kamu işleriyle ilgilenen hükümet organlarına, kurumlarına ve kuruluşlarına işleyişleriyle ilgili eleştirileri ve önerileri sunma ve insan hakları ve temel özgürlüklerin geliştirilmesini, korunmasını ve gerçekleştirilmesini aksatabilecek ya da engelleyebilecek hususlara dikkat çekme hakkını da kapsamaktadır.

9. Madde

1. Mevcut Bildirge'de atıfta bulunulduğu şekliyle insan haklarının geliştirilmesi ve korunması da dahil olmak üzere insan hakları ve temel özgürlüklerin uygulanmasına herkes, bireysel olarak ve diğerleriyle birlikte, bu hakların ihlal edilmeleri halinde etkili bir iç hukuk yolundan yararlanma ve korunma hakkına sahiptir.

2. Bu amaçla, haklarının ve özgürlüklerinin ihlal edildiğini iddia eden herkes, bireysel olarak ya da hukuken yetki verilmiş bir temsilci aracılığıyla, yasaya göre kurulmuş bağımsız, tarafsız ve yetkili bir adli ya da diğer merciye şikayette bulunma ve bu merci önünde yapılacak kamuya açık duruşmada şikayetin ivedilikle incelenmesini talep etme ve sözkonusu kişinin hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiği hallerde, bu merciden tazminat bedeli de dahil olmak üzere kendisine tatmin sağlayan, kanuna uygun bir karar vermesini, ve bu kararın ve tazminatın fazla gecikmeden yürürlüğe konmasını talep etme hakkına sahiptir.

3. Aynı amaçla herkes, bireysel olarak ve diğerleriyle birlikte, *diğer hususlar meyanında*, :

(a) Resmi görevlilerin ve Hükümet organlarının insan hakları ve temel özgürlüklerin ihlal edilmesi hususunda izledikleri politikalar ve eylemlere dair, dilekçe vererek ya da diğer uygun yollarla, Devlet'in yasal sisteminin öngördüğü ve fazla bir gecikme olmaksızın şikayete ilişkin kararlarını vermesi gereken yetkili ulusal adli, idari ya da kanun koyucu mercilere veya diğer yetkili makamlara şikayette bulunma;

(b) İç hukuka, uygulanabilir uluslararası yükümlülüklerle ve taahhütlere uymaları hususunda kanaat oluşturmak amacıyla kamuya açık duruşmalara, davalara ve yargılamalara katılma;

(c) İnsan hakları ve temel özgürlükleri savunurken profesyonel nitelikli hukuki yardım veya ilgili diğer tavsiye ve yardım talebinde bulunma ve yardım sağlama

hakkına sahiptir.

4. Aynı amaçla ve uygulanabilir uluslararası belgelere ve muhakeme usullerine uygun olarak, herkes, bireysel olarak ve diğerleriyle birlikte, insan hakları ve temel özgürlüklere ilişkin bildirimleri kabul etme ve değerlendirme hususunda genel ya da özel yetkiye sahip uluslararası organlara erişiminin engellenmemesi ve bu organlarla iletişim kurma hakkına sahiptir.

5. Devlet yetki alanına giren bölgelerden birinde insan hakları ve temel özgürlükler ihlalinin meydana geldiğinde inanmak için makul gerekçenin bulunması durumunda ivedi ve tarafsız bir inceleme başlatmalı ya da soruşturma yapılmasını sağlamalıdır.

10. Madde

Hiç kimse, eylemde bulunarak ya da gerekli görüldüğü hallerde eylemden kaçınarak, insan hakları ve temel özgürlükler ihlallerine katılımda bulunmamalı ve katılmayı reddettiği için cezalandırılmaya veya herhangi bir ters etkiye maruz bırakılmamalıdır.

11. Madde

Herkes, bireysel olarak ve diğerleriyle birlikte, işini ya da mesleğini kanunlara uygun olarak yerine getirme hakkına sahiptir. Mesleğinin sonucu olarak insanlık onurunu,

diğerlerinin insan haklarını ve temel özgürlüklerini etkileyebilecek herkes bu hak ve özgürlüklere saygı göstermeli ve işle ve meslekle ilgili ulusal ve uluslararası davranış ve etik standartlarına uymalıdır.

12. Madde

1. Herkes, bireysel olarak ve diğerleriyle birlikte, insan hakları ve temel özgürlüklerin ihlallerine karşı barışçıl faaliyetlerde yer alma hakkına sahiptir.
2. Devlet herkesin yetkili makamlar tarafından, mevcut Bildirge'de atıfta bulunulan haklarını meşru şekilde kullanmaları sonucu, bireysel olarak ve diğerleriyle birlikte, şiddete, tehditlere, intikam alınmasına, fiili ya da *hukuki* ters ayrımcılığa, baskıya ya da diğer keyfî eylemlere maruz kalmaktan korunmasını temin etmek için gereken tüm önlemleri alacaktır.
3. Bu bağlamda, herkes bireysel olarak ve diğerleriyle birlikte, Devletlerin, ihmalleri de dahil olmak üzere, insan hakları ve temel özgürlüklerin ihlaliyle sonuçlanan eylem ve faaliyetlerine ve grupların ve kişilerin insan hakları ve temel özgürlüklerden yararlanılmasını engelleyen şiddet eylemlerine barışçılı yollarla tepki gösterirken ya da karşı gelirken iç hukuk kapsamında etkili şekilde korunma hakkına sahiptir.

13. Madde

Herkes, bireysel olarak ve diğerleriyle birlikte, mevcut Bildirge'nin 3. maddesi uyarınca barışçılı yollarla insan hakları ve temel özgürlükleri geliştirme ve koruma amacına yönelik olarak kaynak talep etme, kabul etme ve kullanma hakkına sahiptir.

14. Madde

1. Devlet, yetki alanı dahilindeki herkesin medeni, siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel haklarına ilişkin anlayışlarını geliştirmek üzere yasal, adli, idari ve gereken diğer tedbirleri almakla yükümlüdür.

2. Sözkonusu tedbirler, *diğer hususlar meyanında*:

(a) Ulusal kanunlar ve yönetmelikler ile uygulanabilir temel uluslararası insan hakları belgelerinin yayımlanmasını ve geniş çaplı erişilebilirliğini;

(b) Devlet'in, taraf olduğu insan hakları sözleşmeleriyle belirlenen organlara sunduğu dönemsel raporlar, görüşmelerin özet tutanakları ve sözkonusu organların resmi raporları dahil olmak üzere insan hakları alanındaki uluslararası belgelere tam ve eşit erişimi

kapsayacaktır.

3. Devlet, uygun olduğu hallerde, yetki alanı dahilindeki tüm bölgelerde insan haklarının ve temel özgürlüklerin geliştirilmesini sağlayacak kamu denetçiliği, insan hakları komisyonları veya diğer ulusal kurum örnekleri gibi bağımsız ulusal kurumların oluşturulmasını ve geliştirilmesini temin edecek ve destekleyecektir.

15. Madde

Devlet insan hakları ve temel özgürlüklerin tüm eğitim seviyelerinde öğretilmesini teşvik etmek ve bu imkanı sağlamak ve avukatları, kolluk kuvvetlerini, silahlı kuvvetler personelini ve kamu görevlilerini eğitmekle yükümlü olanların, eğitim programlarına insan haklarını öğretmeye ilişkin uygun unsurları dahil etmelerini sağlamakla yükümlüdür.

16. Madde

Bireyler, sivil toplum örgütleri ve ilgili kurumlar, uluslar ve tüm ırksal ve dini gruplar arasında diğer hususlar meyanında, anlayışı, hoşgörüyü, barışı ve dostane ilişkileri güçlendirmek amacıyla ve faaliyetlerini sürdürdükleri toplumların ve toplulukların çok çeşitli geçmişlerini göz önüne alarak, bu alanlarda eğitim, öğretim ve araştırma gibi etkinlikler yoluyla, insan hakları ve temel özgürlüklere ilişkin hususlarda kamunun daha bilinçli hale getirilmesine katkıda bulunmada önemli rol oynamaktadır.

17. Madde

Herkes, mevcut Bildirge'de atıfta bulunulan haklarını ve özgürlüklerini kullanırken, bireysel olarak ve diğerleriyle birlikte hareket ederek, yalnızca uygulanabilir uluslararası yükümlülükler uygun ve sadece diğerlerinin hak ve özgürlüklerinin tam olarak tanınması ve bunlara saygı duyulmasının sağlanması ve demokratik bir toplumda ahlak, kamu düzeni ve refaha ilişkin hakkaniyete uygun gereklerin karşılanması amaçlarıyla kanunda belirlenmiş kısıtlamalara tabi olacaktır.

18. Madde

1. Herkesin, şahsiyetinin özgür olarak ve bütünüyle gelişmesinin yalnızca içerisinde mümkün olduğu topluma karşı ve toplum bünyesinde göreve sahiptir.

2. Bireyler, gruplar, kurumlar ve sivil toplum örgütleri demokrasinin korunmasında, insan hakları ve temel özgürlüklerin teşvik edilmesinde ve demokratik toplumların, kurumların ve süreçlerin desteklenmesine ve geliştirilmesine katkıda bulunulmasında önemli rol oynamaktadır ve bu hususlarda yükümlülüğe sahiptir.

3. Bireyler, gruplar, kurumlar ve sivil toplum örgütleri, uygun hallerde, herkesin İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde ve insan haklarına ilişkin diğer belgelerde ortaya konan hak ve özgürlüklerin tam olarak gerçekleştirilebileceği sosyal ve uluslararası düzene sahip olma haklarının geliştirilmesine katkıda bulunmada önemli rol oynamaktadır ve bu hususlarda yükümlülüğe sahiptir.

19. Madde

Mevcut Bildirge'de yer alan hiçbir unsur, herhangi bir kişiye, gruba, topluma ya da Devlet organına, mevcut Bildirge'de atıfta bulunulan hak ve özgürlüklerin yok edilmesini amaçlayan faaliyetlerde bulunma ya da eylemler gerçekleştirme hakkı verdiği şeklinde yorumlanamaz.

20. Madde

Mevcut Bildirge'de yer alan hiçbir unsur, Devletlerin, bireylerin, grupların, kurumların ya da sivil toplum kuruluşlarının Birleşmiş Milletler Şartı hükümlerine aykırı eylemlerini destekleme ve teşvik etmelerine müsaade ettiği şeklinde yorumlanamaz.